

KULTURUTSKOTTETS UTLÅTANDE 15/2002 rd

Statsrådets utredning med anledning av kommissionens meddelande "Utkast till detaljerad arbetsplan för att följa upp rapporten om utbildningssystemens konkreta framtidsmål"

Till stora utskottet

INLEDNING

Remiss

Stora utskottet sände den 7 november 2001 statsrådets utredning med anledning av kommissionens meddelande "Utkast till detaljerad arbetsplan för att följa upp rapporten om utbildningssystemets konkreta framtidsmål" (E 102/2001 rd) till kulturutskottet för eventuella åtgärder.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- -specialmedarbetare Ilkka Turunen, ständiga representationen i Europeiska unionen
- överdirektör Arvo Jäppinen, direktör Kirsi Lindroos och undervisningsråd Jari Jokinen, undervisningsministeriet
- professor Kari Uusikylä, Helsingfors universitet

- dekanus, professor Reijo Raivola, Tammerfors universitet
- tf. professor Leenamaija Ojala, Tekniska högskolan
- utbildningschef Tapio Koskinen, Tekniska högskolans utbildningscentral Dipoli
- verkställande direktör Eija Riekkö, Raahen Talousalueen Uusyrityskeskus ry
- utbildnings- och arbetskraftspolitisk sekreterare Heikki Liedtke, Akava rf
- professor, dekanus Hannele Nieminen
- professor Eero Pantzar
- företagare Vuokko Rehn.

Dessutom har skriftliga utlåtanden lämnats av

- Industrins och arbetsgivarnas centralförbund
- Tjänstemannacentralorganisationen FTFC.

STATSRÅDETS UTREDNING

Förslaget

I slutsatserna från Europeiska rådet i Lissabon (2000) uppmanades utbildningsrådet att komma med en rapport om utbildningssystemens konkreta framtidsmål. I rapporten fastställs tre strategiska huvudmål (bättre kvalitet och effektivitet, lättare tillträde till utbildning och öppnande av utbildningssystemen mot världen utanför)

samt 13 kompletterande delmål 1) bättre utbildning för lärare och utbildare, 2) att utveckla färdigheter för kunskapssamhället, 3) se till att alla får tillgång till IKT, 4) att utöka antagningen till naturvetenskapliga och tekniska studier, 5) att använda resurserna på bästa sätt, 6) miljö för öppen inlärning, 7) att göra lärandet attraktivt, 8) att stödja aktivt medborgarskap, lika möjlighe-

ter och social sammanhållning, 9) att stärka kopplingen till arbetsliv, forskning och samhället i stort, 10) att utveckla företagandean, 11) att förbättra inläringen av främmande språk, 12) att utöka rörlighet och utbyten och 13) att utöka det europeiska samarbetet.

Utifrån rapporten gav Europeiska rådet i Stockholm (2001) kommissionen och utbildningsrådet i uppgift att lägga upp en arbetsplan som tillämpar den öppna samordningsmetoden. Den gemensamma rapporten och arbetsplanen överlämnades till Europeiska rådet i Barcelona i mars 2002. Planen innehåller en beskrivning av vissa nyckelfrågor i samband med målen och lämpliga metoder. I rapporten betonas att utbildning är nyckeln till att höja kompetensnivån i Europa och därmed inte bara att svara på utmaningen från Lissabon utan också tillgodose medborgarnas och samhällets behov i ett bredare perspektiv. Vidare framhåller regeringen att den öppna samordningsmetoden bygger på identifiering av gemensamma problem och mål, spridning av goda lösningar, mätning av framsteg med gemensamt överenskomna redskap och jämförelse av prestationer dels mellan länderna i Europa, dels i relation till omvärlden. Det är tänkt att rapporten om de första resultaten skall vara färdig våren 2004.

Meddelandets innehåll

Som ett led i Lissabonstrategin och arbetsplanen för utbildningssystemens konkreta framtidsmål föreslår kommissionen i sitt meddelande att rådet godkänner fem riktmärken för europeisk utbildning:

1. De som lämnat skolan tidigt: fram till 2010 ska alla medlemsländer ha minskat antalet elever som lämnat skolan tidigt med minst hälften jämfört med nivån 2000 för att EU-medelvärdet 10 procent eller mindre ska nås.

2. De som har examen i matematik, naturvetenskap och teknik: fram till 2010 ska medlemsstaterna ha minskat den könsrelaterade obalansen inom matematik, naturvetenskap och teknik med hälften och i betydande grad ökat antalet examina inom dessa områden jämfört med 2000.

3. De som har examen på mellanstadiet: medlemsstaterna ska fram till 2010 se till att EU-medelvärdet för antalet medborgare som avlagt examina på andra stadiet är minst 80 procent eller mer av medborgarna i åldern 25—64 år.

4. Grundläggande färdigheter: fram till 2010 ska andelen 15-åringar med de sämsta läskunskaperna i både matematik och naturvetenskaper ha minskat med hälften i alla medlemsstater.

5. Livslångt lärande ska omfatta minst 15 procent av medborgarna i åldern 25—64 år och inte i något medlemsland får andelen ligga under 10 procent.

Vidare uppmanar kommissionen medlemsstaterna att fortsätta genomföra målen i Lissabonstrategin genom att satsa avsevärt mycket mera i mänskliga resurser. Kommissionen föreslår att medlemsstaterna ställer upp transparenta riktmärken för investeringarna. Däremot föreslår den att det inte sätts upp något riktmärke på europeisk nivå med hänsyn till materialets otillräcklighet.

Regeringens hållning

Kommissionen har lagt fram ett meddelande om riktmärken för utbildningen i Europa utifrån uppföljningen av utbildningssystemens framtidsmål och Lissabonstrategin.

Våren 2002 lämnade kommissionen och rådet en gemensam rapport till Europeiska rådet i Barcelona om uppföljning av utbildningssystemens framtidsmål. I rapporten beskrivs vissa nyckelfrågor i samband med målen och lämpliga metoder. Framstegen ska bedömas bl.a. med en rad indikatorer och rådet ska i samråd fastställa europeiska riktmärken. Europeiska rådet i Barcelona uppmanade rådet och kommissionen att komma med en rapport våren 2004 om hur planen fortskrider.

Finland anser att vissa viktiga riktmärken i Lissabonstrategin kunde nyttiggöras i uppföljningen av utbildningsmålen. De kunde lyftas fram för Europeiska rådet i mellanrapporten 2004.

De fem delmålen i kommissionens meddelande kan anses motiverade med tanke på Lissabonstrategin. Men den målsatta halveringen i en del

av dem kan inte anses vare sig realistisk eller acceptabel. I stället för en halvering kunde man överväga till exempel ett gemensamt europeiskt riktmärke (EU-medelvärde). Målen kan främjas med nationella åtgärder utifrån medlemsstater-

nas egna politiska prioriteringar. Finland anser det viktigt att existerande data (bl.a. OECD, Eurostat osv.) nyttiggörs i riktmärkena.

I det fortsatta arbetet på riktmärken kan hänsyn också tas till eventuella nya medlemsstater.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Utskottet omfattar regeringens hållning till meddelandet. De fem delmålen i kommissionens meddelande kan anses motiverade med tanke på Lissabonstrategin. Det är också viktigt att kommissionen uppmanar medlemsstaterna att fortsätta arbetet med att genomföra de strategiska målen genom avsevärt större satsningar på mänskliga resurser och att den föreslår riktmärken för detta. I likhet med regeringen anser utskottet att existerande data absolut bör nyttiggöras när riktmärken sätts upp.

Det utbildningspolitiska samarbetet i Europa har ökat under de senaste åren. Viktigast bland de nya initiativen är insatserna för livslångt lärande och det ökade samarbetet inom yrkesutbildning, dvs. Bruggen-Köpenhamnprocessen. Utskottet framhåller att flera samtidiga och delvis överlappande processer och utbildningsprogram kräver allt bättre samordning av utbildningssamarbetet i Europa. Till exempel Bruggen-Köpenhamnprocessen har ett nära samband med planen för att följa upp utbildningssystemens framtidsmål. Det måste allt bättre samordning till för att gallra i överlappande funktioner och för att resultaten ska kunna omsättas i praktisk nytta.

Utskottet understryker att utbildningspolitiken har klara nationella uppgifter som den inte bör överlåta åt unionen. En viktig uppgift för utbildningssamarbetet är att eliminera hinder för rörligheten. Genom samarbete kan man öka förtroendet för andra länders utbildningssystem och den kompetens de ger. För detta behövs det förtroende för utbildningens kvalitet och genomslagna och jämförbara examina.

Vad gäller gemensamma indikatorer konstaterar utskottet att beslut om att sätta upp och ge-

nomföra indikatorer ska kunna fattas nationellt och framför allt ska de vara förenliga med den nationella kulturen. Avseende bör fästas vid vad som i verkligheten upplevs som ett hinder för lärande och vad som kan göra lärandet till en meningsfull upplevelse för människor. Alltför strikta regler kan leda till att det uppstår konstlade system för kvalitetskontroll. Utskottet understryker vidare att det krävs fortsatta satsningar på utbildning och kvalitet för att målen med indikatorerna ska uppnås eller uppnådda mål bibehållas.

Utskottet understöder målet för att åtgärda obalansen mellan könen. Saken är nära förknippad med mycket långverkande faktorer som attityder, kultur osv. och därför är halveringsmålet en stor utmaning.

Utskottet uppmärksammar att det t.ex. i en internationell jämförelse av riktmärke 2 och 3 finns EU-länder som placerar sig nära de statistiska ytterligheterna och därmed kan det ifrågasättas om definitionerna är användbara. Definitionen är alltså problematisk. I Finlands fall är det inte realistiskt att öka antalet examina inom matematik, naturvetenskap och teknik i väsentlig grad. Vi har haft programmet LUMA (naturvetenskap-matematik) som avsett att höja kvaliteten på grundskole- och gymnasieundervisningen på dessa områden och att göra den attraktivare. Men åtgärderna har varit otillräckliga. Det är inte rationellt att bygga ut universitets- och yrkeshögskoleundervisningen kring riktmärke 2 i betydande grad i våra förhållanden. Om detta område får mera plats leder det till snedvridningar och problem i näringslivet, på arbetsmarknaden och i utbildningen. För att Finland ska utvecklas på ett balanserat sätt måste det finnas tillräcklig kompetens också på andra områden.

Utskottet välkomnar målet att höja de grundläggande färdigheterna. Fram till 2010 kommer andelen lågpresterande vad gäller både matematiska och naturvetenskapliga läskunskaper att vara halverad i alla medlemsstater.

Utskottet applåderar dessutom målet med livslångt lärande. Fram till 2010 ska EU-medelvärdet för alla medborgare i åldern 25—64 år som omfattas av livslångt lärande vara minst 15 procent. Enligt kommissionens meddelande om genomförande av ett europeiskt område för livslångt lärande från november 2001 är åtgärderna för att genomföra målen primärt 1) viktning av lärandet, 2) information, handledning och råd-

givning, 3) tid och medel för lärande, 4) öppnande av utbildningsmöjligheter för den lärande, 5) grundläggande färdigheter och 6) innovativ pedagogik. Utmaningarna för livslångt lärande kräver mångahanda åtgärder och delvis en omläggning av hela verksamhetskulturen. Finland har ännu större ambitioner och kan därför tjäna som föregångarland för andra medlemsstater.

Utlåtande

Kulturutskottet anför som sitt utlåtande

att utskottet omfattar regeringens hållning i saken.

Helsingfors den 18 februari 2003

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Suvi Lindén /saml
vordf. Jukka Gustafsson /sd
medl. Tapio Karjalainen /sd
Tanja Karpela /cent
Jyrki Katainen /saml
Inkeri Kerola /cent
Timo E. Korva /cent
Irina Krohn /gröna

Markku Markkula /saml
Margareta Pietikäinen /sv
Osmo Puhakka /cent
Leena Rauhala /kd
Säde Tahvanainen /sd
Ilkka Taipale /sd
Irja Tulonen /saml
Pia Viitanen /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Marjo Hakkila.